

การพัฒนาต้นแบบบรรจุภัณฑ์ข้าวกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านเกาะไหล อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา

The Development of The Rice Packaging Prototype, Community Enterprise
ban koalai, Bang Klam District, Songkhla Province

พาฝัน รัตนะ¹, ประเมศวร์ ประแก้ว², จิราภรณ์ สระโณ², นเรศ ธรรมเพชร² และฐานันท์ ตั้งรุจิกุล^{1*}
Phafan Rattana¹, Poramet Prakaew², Jiraporn Saruno², Naret Thammaphet²
and Thanan Tangrujikul^{1*}

¹ อาจารย์, สาขาวิชาระบบสารสนเทศทางธุรกิจ, คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

¹ Lectuer, Department of Business Information System, Hatyai Business School, Hatyai University.

² นักศึกษาระดับปริญญาตรี, สาขาวิชาระบบสารสนเทศทางธุรกิจ, คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

² Bachelor student, Business Information System, Hatyai Business School, Hatyai University.

*Corresponding author, E-mail: thanan@hu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาบรรจุภัณฑ์ข้าววิสาหกิจชุมชนบ้านเกาะไหล อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา 2) ศึกษาความพึงพอใจต้นแบบบรรจุภัณฑ์ข้าววิสาหกิจชุมชนบ้านเกาะไหล อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา กลุ่มตัวอย่างใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ กลุ่มผู้บริหาร และสมาชิกวิสาหกิจชุมชนบ้านเกาะไหล จำนวน 15 คนและบุคคลทั่วไป 45 คน รวม 60 คน การเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีทางสถิติ สถิติที่ใช้ได้แก่การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า ต้นแบบบรรจุภัณฑ์ข้าววิสาหกิจชุมชนบ้านเกาะไหล มีรูปแบบเป็นกล่องกระดาษทรง 4 เหลี่ยมมองเห็นผลิตภัณฑ์ด้านในชัดเจน สามารถบรรจุผลิตภัณฑ์ได้ 1 กิโลกรัม มีตราสินค้าและป้ายฉลากติดข้างกล่อง ประกอบด้วยรายละเอียดต่าง ๆ การศึกษาความพึงพอใจของต้นแบบบรรจุภัณฑ์ข้าววิสาหกิจชุมชนบ้านเกาะไหล พบว่า มีความพึงพอใจด้านการบรรจุการปกป้องและคุ้มครองผลิตภัณฑ์ข้าวด้านแรงจูงใจ ด้านการสื่อสารและการเข้าถึงผู้บริโภคด้านการอำนวยความสะดวกและด้านรักษาสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมากทุกด้าน

คำสำคัญ: การพัฒนา, ต้นแบบ, บรรจุภัณฑ์

Abstract

The purpose of this research was to 1) The development of the rice packaging prototype, community enterprise ban koalai, bang klam district, songkhla province 2) To study the satisfaction of the rice packaging prototype, community enterprise ban koalai, bang klam district, songkhla province. The sample group used the specific selection method, consisting of 15 executives and members of ban koh lai community enterprise and 45 people, a total Of 60 people. The data were collected by using questionnaires. The data analysis using statistical methods. The statistics used are Frequency distribution, percentage, mean, standard deviation. The research results :The prototype rice packaging ban koh lai community enterprise there were a box shape. The product can be seen clearly inside, can hold 1 kg. There were a brand and label attached on the box consisting of various details. The study the satisfaction of the rice packaging prototype ban koh lai community enterprise found that they were satisfied with the packaging, protection and protection of rice products, motivation, communication and access to consumers, facilities and environmental protection at a high level in all aspects.

Keyword: Development, Prototype, Packaging

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม ภาคเกษตรกรรมจึงมีบทบาทสำคัญต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศโดยเป็นประเทศที่เป็นแหล่งผลิตอาหารของโลก สร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือน แต่ในปัจจุบันภาคเกษตรไทยมีแนวโน้มลดลงเนื่องจากคนรุ่นใหม่หันไปทำงานในตัวเมืองและสภาพอากาศที่ร้อนขึ้นทำให้ผลผลิตลดลงไม่สามารถเร่งการผลิตได้ทันต่อสภาพการแข่งขันในตลาดโลกได้จากการที่ประเทศไทยได้ก้าวสู่ยุคสังคมสารสนเทศอย่างรวดเร็ว ตามนโยบาย Thailand 4.0 ซึ่งเป็นวิสัยทัศน์เชิงนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ดังคำว่า “มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” ซึ่งเป็นนโยบายหลักทำให้เกิดการขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วยพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โมเดลประเทศไทย 4.0 โดยต้องขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการผลิตสินค้าโภคภัณฑ์ไปสู่สินค้าเชิงนวัตกรรม ทั้งนี้เพื่อให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองตลอดจนอยู่ดีมีสุขอย่างยั่งยืน (กระทรวงอุตสาหกรรม, 2563)

ชุมชนบ้านเกาะไหล ตำบลบ้านหาร อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลาเป็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ ล้อมรอบไปด้วยหนองน้ำและทุ่งนา มีน้ำใช้ตลอดทั้งปีไม่ขาดแคลน ด้วยความอุดมสมบูรณ์ในพื้นที่ชาวบ้านจึงได้รวมตัวกันปลูกข้าวเพื่อเป็นอาชีพหลักที่สามารถสร้างรายได้เพื่อนำมาเลี้ยงคนในครอบครัว และด้วยชุมชนมีกรรมวิธีการผลิตข้าวที่แตกต่างจากพื้นที่อื่น ๆ และการคัดแยกข้าวที่มีความละเอียดอ่อนโดยการใช้กำลังคนในชุมชนในการคัดแยกข้าวแทนการใช้เครื่องจักร จึงทำให้ข้าวยังคงคุณค่าประโยชน์และสารอาหารครบถ้วน แต่ปัจจุบันการผลิตข้าวมีในหลายพื้นที่และอีกทั้งรูปแบบของบรรจุภัณฑ์ที่มีเหมือนๆ กันในแต่ละพื้นที่ ทำให้ผลิตภัณฑ์ข้าวของชุมชนบ้านเกาะไหลไม่แตกต่างกับพื้นที่อื่น ๆ เมื่อพิจารณาลักษณะของบรรจุภัณฑ์ถุงพลาสติก จะพบว่าไม่แข็งแรง ไม่เป็นที่น่าสนใจและดึงดูดใจต่อผู้บริโภค มีลักษณะเรียบง่าย วัสดุกรอบ และฉีกขาดง่าย นอกจากนี้ ลักษณะของฉลากและคำอธิบายไม่ชัดเจน

มีลักษณะที่ไม่โดดเด่น แม้จะมี “อัตลักษณ์” ที่แสดงถึงสินค้าชุมชนแล้วก็ตามจึงไม่สามารถที่จะสร้างรายได้เพิ่มให้กับชุมชนบ้านเกาะไหลได้

ดังนั้นกลุ่มผู้วิจัยจึงได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาต้นแบบบรรจุภัณฑ์ข้าว ให้มีรูปแบบที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของชุมชนบ้านเกาะไหล ตำบลบ้านหาร อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา เพื่อที่จะสร้างความโดดเด่นและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ เพื่อให้ผู้บริโภคสามารถจดจำผลิตภัณฑ์ในรูปแบบบรรจุภัณฑ์ข้าวของชุมชนบ้านเกาะไหล ซึ่งเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาอันที่จะสร้างความเจริญให้แก่ชุมชน และยังสร้างอาชีพที่มั่นคงยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนให้ดีขึ้น ตลอดจนการต่อยอดสู่การกระจายผลิตภัณฑ์ข้าวของชุมชนบ้านเกาะไหล ให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ในจังหวัดสงขลาและจังหวัดใกล้เคียง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาต้นแบบบรรจุภัณฑ์ข้าวกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านเกาะไหล อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจต้นแบบบรรจุภัณฑ์ข้าวกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านเกาะไหล อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา

แนวคิด ทฤษฎี

ทฤษฎีเกี่ยวกับตราสินค้า

ตราสินค้า หมายถึง ชื่อ ถ้อยคำสัญลักษณ์เครื่องหมาย หรือการออกแบบ หรือการผสมของ สิ่งทั้งหลายมาเหล่านี้นี้เป็นการระบุถึงสินค้า หรือบริการของผู้ขาย หรือกลุ่มผู้ขายเพื่อให้สินค้าของ ตนเองแตกต่างจากคู่แข่งรายอื่น ๆ (Kotler & Keller, 2009)

ตราสินค้า เป็นองค์ประกอบหลักที่สำคัญในการสร้างความสำเร็จของสินค้า การออกแบบตราสินค้าที่ดีที่สามารถสร้างความจดจำได้ง่าย หรือโดดเด่น ซึ่งตราสินค้าควรแสดงลักษณะบางประการของสินค้า เมื่อผู้บริโภคเกิดความคุ้นเคยกับตราสินค้าแล้วผู้บริโภคจะเข้าใจในตราสินค้านั้นว่ามีคุณภาพอย่างไร สามารถทำให้สะดวกในการสื่อสารระหว่างผู้บริโภคกับตราสินค้านั้นๆ (ณัฐวุฒิ พิมพ์า, 2549)

ทฤษฎีเกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์

ทฤษฎีการออกแบบบรรจุภัณฑ์

สุนิษา มรรคเจริญ (2553) ให้ความหมายบรรจุภัณฑ์อาหารว่าเป็นการนำวัสดุอุปกรณ์เพื่อเข้ากระบวนการผลิตเป็นบรรจุภัณฑ์อาหาร โดยบรรจุภัณฑ์อาหารที่ดีจะช่วยรักษาคุณภาพอาหารให้มีรสชาติคงเดิม และสามารถเก็บอาหารไว้ได้ยาวนาน

ค่านาย อภิปรัชญาสกุล (2557) ให้ความหมายบรรจุภัณฑ์ว่า เป็นการนำวัสดุอุปกรณ์มาผลิตเป็นภาชนะบรรจุในรูปทรงต่าง ๆ เช่น กล่อง ขวด เพื่อเก็บรักษาคุณภาพของสินค้าให้คงทนและไม่เสื่อมสภาพได้ง่าย

ในปัจจุบันอาหารของ OTOP หลายชนิดมีปัญหาในการออกแบบกล่องกระดาษ ทั้งด้าน โครงสร้างและกราฟิก เช่น ชนิดของกระดาษแข็งไม่เหมาะสมกับสินค้า เช่น ใช้กระดาษดูเพลกซ์กับอาหารที่มีคุณภาพสูง ทำให้สินค้าดูด้อยค่า ไม่สามารถยกระดับสินค้าได้ น้ำหนักมาตรฐานของกระดาษ แข็งต่ำเกินไป ทำให้กล่องนิ่มเสียรูปได้ง่าย โดยเฉพาะเมื่อลำเลียงขนส่งในระยะทางไกล ๆ ขนาดของกล่องใหญ่เกินไป

ที่ว่างภายในกล่องมากเกินไปจนความจำเป็น สินค้ากระแทกกับผนังกล่องทำให้เสียรูปได้ ใช้รูปแบบกล่องที่ไม่ทันสมัยกับอาหารที่มีมูลค่าสูงทำให้ไม่น่าสนใจให้ซื้อ และไม่สามารถยกระดับสินค้า ได้ องค์ประกอบกราฟิกของกล่องไม่สมบูรณ์ เช่น ไม่มีตราสินค้า (brand) ไม่มีโลโก้สินค้า ชื่อผลิตภัณฑ์ ไม่ชัดเจน ขาดการพิมพ์ที่บอกจุดเด่นของผลิตภัณฑ์ นอกจากนี้ สี สัน รูปภาพ และตัวหนังสือ ที่ใช้ยังไม่สวยงาม ทำให้ไม่ดึงดูดใจและไม่สามารถสื่อถึงความเป็นเอกลักษณ์ของสินค้าได้ ไม่สามารถแข่งขันในตลาดแบบทันสมัยได้ คุณภาพการพิมพ์ต่ำ มีตำหนิในการพิมพ์มากและเห็นอย่างชัดเจน เช่น พิมพ์เหลื่อมสีไม่สม่ำเสมอ ทำให้สินค้าดูด้อยค่าลง (มยุรี ภาคลำเจียก, 2558)

หลักการออกแบบบรรจุภัณฑ์ แนวคิดเกี่ยวกับการออกแบบบรรจุภัณฑ์มีหลักที่ต้องคำนึงถึง ดังนี้ (สุมาลี ทองรุ่งโรจน์, 2555)

1) มีความโดดเด่น (Outstanding) ในสภาพการตลาดที่มีการแข่งขันที่สูง บรรจุภัณฑ์จะต้องมีความโดดเด่นเป็นอย่างมาก เมื่อเวลาวางข้างกับคู่แข่งหรือสินค้าอื่นๆ ก็จะต้องดูโดดเด่น ทั้งสี สัน รูปทรง และรูปแบบ

2) ภาพลักษณ์แบรนด์และความแตกต่าง (Brand Differentiate) เป็นการออกแบบให้แบรนด์เกิดความแตกต่างและโดดเด่นเพื่อสร้างการจดจำและจงใจให้เกิดการอ่านในรายละเอียดต่อไป

3) ความรู้สึกที่ร่วมที่ดี (Brand Experience) การออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่สร้างขึ้นเพื่อให้ผู้ซื้อเกิดความรู้สึกที่ดีต่อศิลปะที่ออกแบบบรรจุภัณฑ์โดยรวม เริ่มจากการก่อให้เกิดความสนใจด้วยความเด่นเปรียบเทียบกับรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อจงใจให้ตัดสินใจซื้อ และจบลงด้วยความรู้สึกที่ดีที่สามารถสนองต่อความต้องการของผู้ซื้อได้ จึงก่อให้เกิดการตัดสินใจซื้อ เกิดความรู้สึกอยากเป็นเจ้าของและอยากทดลองสินค้าพร้อมบรรจุภัณฑ์นั้น

มยุรี ภาคลำเจียก (2556) กล่าวว่า สีเป็นองค์ประกอบที่มีบทบาทในลักษณะเดียวกับรูปทรง คือ มีผลต่อการจดจำของกลุ่มเป้าหมาย นอกจากนี้สียังส่งผลต่อผู้พบเห็นในด้านจิตวิทยาอย่างมาก เช่น สีชมพูสามารถสร้างความสนใจต่อผู้บริโภคได้มากกว่าสีเข้มขม เช่น สีเทาหรือสีน้ำเงินซึ่งจะสร้างความสนใจต่อผู้ชาย การใช้สีเกี่ยวข้องกับสินค้าประเภทผักและผลไม้ ย่อมทำให้เกิดความรู้สึกถึงความสดของสินค้ามากกว่า การใช้สีน้ำตาล ในกรณีของผลิตภัณฑ์อาหารสีของบรรจุภัณฑ์ที่นิยมคือ สีส้ม เหลืองอ่อน แดงสด เขียวอ่อน น้ำตาลอ่อน และน้ำตาล เป็นต้น การเลือกสีของบรรจุภัณฑ์จะสัมพันธ์โดยตรงกับการเลือกสีของอาร์ตเวิร์ค (ต้นฉบับเพื่อการพิมพ์) ของฉลาก เพราะต้องมีความกลมกลืนกันเป็นอย่างดี และสอดคล้องกับรสนิยม วัฒนธรรมของผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมาย การผลิตบรรจุภัณฑ์ต้องพิจารณาว่า เป็นวัสดุบรรจุภัณฑ์ประเภทใด หากเป็นบรรจุภัณฑ์พลาสติกคงรูป เช่น ขวด ถ้วย ถาด ฝา เป็นต้น จะใช้วิธีการเติมเม็ดสีลงไปผสมกับเม็ดพลาสติกในกระบวนการผลิตขึ้นรูป แต่หากเป็นบรรจุภัณฑ์กระดาษ เช่น กล่อง ถ้วย จะใช้วิธีพิมพ์ เนื่องจากกระดาษที่พิมพ์เป็นสีขาว และจะเป็นส่วนหนึ่งของการออกแบบต้นฉบับเพื่อการพิมพ์

การพัฒนาและออกแบบกราฟิกของบรรจุภัณฑ์จะดำเนินการหลังจากได้ต้นแบบการออกแบบโครงสร้างของบรรจุภัณฑ์แล้ว โดยนำรูปแบบ รูปทรง วัสดุ และขนาดที่คัดเลือกแล้วมาตกแต่งด้วยการให้สี สัน ลวดลาย รูปภาพ ข้อความ เพื่อสื่อสาร ดึงดูดความสนใจ และกระตุ้นให้ผู้บริโภคซื้อสินค้า รวมทั้งเกิดความทรงจำในสินค้านั้นเพื่อการซื้อครั้งต่อไป (มยุรี ภาคลำเจียก, 2556)

กระบวนการพัฒนาและออกแบบบรรจุภัณฑ์

การพัฒนาและออกแบบบรรจุภัณฑ์เป็นการดำเนินการที่มุ่งเน้นเพื่อให้บรรจุภัณฑ์มีความเหมาะสมกับลักษณะของผลิตภัณฑ์และมีความสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มผู้ซื้อเป็นหลัก การกำหนดแนวทางการออกแบบและตัดสินใจเลือกบรรจุภัณฑ์ ประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้ (Robertson, 2013)

- 1) การกำหนดผลิตภัณฑ์ที่จะทำการออกแบบบรรจุภัณฑ์
- 2) การศึกษาบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์ประเภทเดียวกัน
- 3) การกำหนดแนวทางในการออกแบบบรรจุภัณฑ์
- 4) การออกแบบและผลิตบรรจุภัณฑ์ต้นแบบ
- 5) การตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะโดยผู้เชี่ยวชาญ
- 6) การแก้ไข ปรับปรุงบรรจุภัณฑ์ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ
- 7) การนำบรรจุภัณฑ์ไปสอบถามความคิดเห็นกับกลุ่มผู้ซื้อ
- 8) การทดลองนำผลิตภัณฑ์ที่บรรจุด้วยบรรจุภัณฑ์ใหม่ขายจริง
- 9) สรุปผลการพัฒนาและการออกแบบผลิตภัณฑ์ และนำบรรจุภัณฑ์เพื่อใช้จริง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การวิจัยในครั้งนี้ใช้วิธีการวนดำเนินการวิจัยโดยประยุกต์กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) (Creswell and Clark, 2007) เพื่อให้เกิดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชน

2. ประชากรที่และกลุ่มตัวอย่างใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ผู้บริหารและสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านเกาะไหล อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลาและบุคคลทั่วไปประเมินความพึงพอใจต้นแบบบรรจุภัณฑ์ข้าว โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ดังนี้ ผู้บริหารและสมาชิก จำนวน 15 คนและบุคคลทั่วไป 45 คน รวม 60 คน

3. เครื่องมือการวิจัย แบบประเมินความพึงพอใจต้นแบบบรรจุภัณฑ์ข้าว กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านเกาะไหล

4. การดำเนินงาน

1) ศึกษาแนวความคิดการออกแบบและพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ด้านการใช้วัสดุ รูปลักษณ์ สี สันตลอดจนด้านวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ท้องถิ่น

2) ดำเนินการสัมภาษณ์ลักษณะบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านเกาะไหล โดยใช้แบบสัมภาษณ์ แบบเจาะลึกประธานและสมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านเกาะไหล จำนวน 15 ราย ในประเด็นด้านตัวบรรจุภัณฑ์ ด้านตราสินค้า และด้านการแสดงข้อมูลบนฉลาก สร้างแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้บริโภคที่มีต่อบรรจุภัณฑ์เดิมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านเกาะไหล สอบถามผู้บริโภค ณ สถานที่ซื้อสินค้าเพื่อให้ได้ข้อมูลตลาดเป้าหมาย

3) การออกแบบร่าง (Sketch design) โดยจัดประชุมเพื่อระดมความคิดเห็น (Focus group) จากสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำนวน 8 คน กำหนดแนวคิดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์กลุ่มเป้าหมาย โทนสี แนวทางการออกแบบตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ สำหรับใช้เป็นแนวทางในการออกแบบจากนั้นผู้วิจัย ออกแบบร่างตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ ที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ชุมชน

- 4) พัฒนาแบบที่ได้จากกระบวนการมีส่วนร่วมตัดสินใจเลือกของสมาชิก
- 5) นำต้นแบบที่ได้ให้ผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ด้านการออกแบบ จำนวน 3 ท่าน ประเมินความเหมาะสมของตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์
- 6) ออกแบบสุดท้าย (Design finalization) เลือกแบบที่ได้รับการปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ มาทดลองใช้ ปรับปรุงหลังการทดลองใช้
- 7) สำนวความพึงพอใจต้นแบบบรรจุภัณฑ์ข้าวกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านเกาะไหล
ข้อคำถามระดับความพึงพอใจบรรจุภัณฑ์ในภาพรวม เป็นคำถาม ที่ให้ผู้ตอบระบุความพึงพอใจใน 5 ระดับ (ดีมาก ดี ปานกลาง น้อย และน้อยมาก) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น ปรีกษา ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อขอรับคำแนะนำค่าดัชนี IOC ที่คำนวณจากการพิจารณาผู้เชี่ยวชาญได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง ระหว่าง 0.60– 1.00 อยู่ในเกณฑ์ใช้ได้ทุกข้อ
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล จากแบบสอบถามความพึงพอใจต้นแบบบรรจุภัณฑ์ข้าวกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านเกาะไหล
6. การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงสถิติ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

การศึกษาข้อมูลต้นแบบบรรจุภัณฑ์ข้าวของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านเกาะไหลครอบคลุม 3 ด้าน ได้แก่ ด้านตัวบรรจุภัณฑ์ ด้านตราสินค้า ด้านการแสดงผลข้อมูลบนฉลาก ดังนี้

1. ด้านตัวบรรจุภัณฑ์

- 1) รูปทรงเป็นทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้าแนวตั้ง สะดวกต่อการวางโชว์ผลิตภัณฑ์
- 2) บรรจุในกล่องกระดาษที่รองรับน้ำหนักข้าว 1 กิโลกรัม ขนาดกว้าง 6 ซม. ยาว 15 ซม. สูง 20 ซม. เหมาะสำหรับซื้อเป็นของฝากหรือรับประทานทั้งครอบครัวในครั้งเดียวหมด เป็นขนาดที่มีปริมาณพอเหมาะไม่ใหญ่หรือเล็กเกินไป
- 3) สีส้น ใช้สีเหลืองทองเป็นสีพื้นเพราะเป็นสีที่สดใส สะดุดตาซึ่งช่วยให้ผลิตภัณฑ์และตราสินค้าดูโดดเด่น

ภาพที่ 1 บรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์ข้าว ของชุมชนบ้านเกาะไหล

ภาพที่ 2 การออกแบบต้นแบบบรรจุภัณฑ์ที่เสร็จสมบูรณ์

2. ด้านตราสินค้า

1) ชื่อตราสินค้าใช้ ชื่อตราสินค้า “ข้าวหอมมะลิบ้านเกาะไหล” เนื่องจากเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีกระบวนการผลิตด้วยมืออันเป็นเอกลักษณ์การผลิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านเกาะไหล

ภาพที่ 3 ชื่อตราสินค้า “ข้าวหอมมะลิบ้านเกาะไหล”

2) ชื่อ/ที่อยู่ผู้ผลิต โดยระบุชื่อกลุ่มผู้ผลิต ที่อยู่ พร้อมหมายเลขโทรศัพท์ เพื่อความสะดวกในการติดต่อ

3) การระบุชนิดของสินค้า เช่น “ข้าวหอมมะลิ” “ข้าวหอมมะลิ”

4) ผู้สนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

9 0123456789

-

1

765

การประเมินความพึงพอใจต้นแบบบรรจุภัณฑ์ข้าวกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านเกาะไหล อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความพึงพอใจต้นแบบบรรจุภัณฑ์ข้าวกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านเกาะไหล อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา

รูปแบบการพัฒนาบรรจุภัณฑ์	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านการบรรจุการปกป้องและคุ้มครองผลิตภัณฑ์ข้าว	4.47	.451	มาก
2. ด้านการสื่อสารและการเข้าถึงผู้บริโภค	4.36	.578	มาก
3. ด้านการอำนวยความสะดวก	4.30	.645	มาก
4. ด้านแรงจูงใจ	4.41	.577	มาก
5. ด้านรักษาสีสิ่งแวดล้อม	4.20	.643	มาก
รวม	4.35	.402	มาก

จากตารางที่ 1 การประเมินความพึงพอใจต้นแบบบรรจุภัณฑ์ข้าวกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านเกาะไหล อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลาภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.35 เมื่อพิจารณารายด้านลำดับแรก คือด้านการบรรจุการปกป้องและคุ้มครองผลิตภัณฑ์ข้าว อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.47 รองลงมาคือ ด้านแรงจูงใจ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.41 ด้านการสื่อสารและการเข้าถึงผู้บริโภคอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.36 ด้านการอำนวยความสะดวกอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.30 และด้านรักษาสีสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.20

สรุปและอภิปรายผล

ต้นแบบบรรจุภัณฑ์ข้าวกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านเกาะไหล อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา ผลการออกแบบต้นแบบบรรจุภัณฑ์ข้าวพบว่าชื่อตราสินค้าใช้คำว่า “ข้าวหอมมือบ้านเกาะไหล” เนื่องจากเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีกระบวนการผลิตด้วยมือและเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านเกาะไหล บรรจุภัณฑ์เป็นกล่องกระดาษที่รองรับน้ำหนักข้าว 1 กิโลกรัม ขนาดกว้าง 6 ซม. ยาว 15 ซม. สูง 20 ซม. รายละเอียดบนฉลากใช้สีเหลืองทองเป็นสีพื้นเพราะเป็นสีที่สดใสสะดุดตาตราสินค้าดูโดดเด่น มีที่มาของผลิตภัณฑ์ ประโยชน์คุณค่าทางโภชนาการ ปริมาณที่ผลิตราคา ชื่อ/ที่อยู่ผู้ผลิต ชนิดของสินค้าและผู้สนับสนุนการดำเนินงานสอดคล้องมยรี ภาคลำเจียก (2556) ซึ่งกล่าวว่า องค์ประกอบกราฟิกบรรจุภัณฑ์ประกอบด้วย ชื่อสินค้า ตราสินค้า เครื่องหมายทางการค้าหรือโลโก้ รายละเอียดของสินค้าหรือลักษณะเฉพาะหรือจุดเด่นของผลิตภัณฑ์ ปริมาณบรรจุ เป็นน้ำหนักสุทธิหรือปริมาตรสุทธิ ส่วนประกอบโดยประมาณของผลิตภัณฑ์ วิธีการใช้ วิธีการเก็บรักษา อายุการเก็บ รักษา (วันเดือนปีที่ผลิต หรือหมดอายุ) ชื่อและที่อยู่ผู้ผลิตสินค้า ชื่อและที่อยู่ของผู้นำเข้าและจำหน่าย ข้อมูลทางการค้า เช่น บาร์โค้ด วลีหรือคำพูดที่ดึงดูดความสนใจและสอดคล้องกับสุมาลี ทองรุ่งโรจน์ (2555) ที่ได้กล่าวว่า บรรจุภัณฑ์ที่ดีต้องมีความแข็งแรงและสามารถเก็บรักษาสินค้าได้นาน และได้กล่าวถึงป้ายฉลากที่ดีว่าต้องมีสีสัน สวยงาม สะดุดตา และจดจำง่าย

การประเมินความพึงพอใจต้นแบบบรรจุภัณฑ์ข้าวกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านเกาะไหล อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลาภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.35 เมื่อพิจารณารายด้านลำดับแรก คือ ด้านการบรรจุ การปกป้องและคุ้มครองผลิตภัณฑ์ข้าว อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.47 รองลงมาคือด้านแรงจูงใจ อยู่ใน ระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.41 ด้านการสื่อสารและการเข้าถึงผู้บริโภคอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.36 ด้าน การอำนวยความสะดวกอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.30 และด้านรักษาสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.20 เนื่องจากการออกแบบบรรจุภัณฑ์สามารถรักษาคุณภาพของข้าวได้อย่างเหมาะสม บรรจุภัณฑ์มีการปกป้องและคุ้มครองข้าวไม่ให้เกิดความเสียหายแตกหัก บรรจุภัณฑ์มีความพอดีกับข้าว ที่บรรจุด้านใน มีขนาด น้ำหนัก ความเหมาะสม ความสะดวกในการจัดเก็บ มีขนาดและรูปทรงที่สวยงาม น่าสนใจและรูปแบบของบรรจุภัณฑ์ที่มีความน่าสนใจและสามารถจดจำตราสินค้าได้ดีสอดคล้องกับ เกศแก้ว ประดิษฐ์ (2561) ผู้บริโภคมีความพึงพอใจต่อบรรจุภัณฑ์ที่พัฒนาในด้านอัตลักษณ์เฉพาะระดับ มาก (4.14) ด้านออกแบบกราฟิก ระดับมาก (4.11) และด้านโครงสร้างบรรจุภัณฑ์ระดับมาก (4.06) และ สอดคล้องกับบอโรชา เทพรักษ์และปริญญญาณ์ แสงอรุณ (2561) การประเมินความพึงพอใจในต้นแบบ บรรจุภัณฑ์ที่นำเสนอถึงภาพลักษณ์ชาวนาไทย พบว่า ในด้านการสื่อสารการออกแบบกราฟิกภาพรวม มีความเหมาะสมในระดับมาก

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนควรนำไปใช้งานอย่างต่อเนื่องไม่ปรับเปลี่ยนแนวทางการออกแบบตราสินค้า และบรรจุภัณฑ์บ่อย จะทำให้การจดจำในตราสินค้าจะเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น และขยาย สถานที่ในการจัดจำหน่ายสินค้าไปยังต่างจังหวัดหรือต่างประเทศ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

การเพิ่มช่องทางการตลาดโดยส่วนใหญ่จะได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐในการเข้าร่วมจัดแสดง สินค้าตามงานต่างๆ และมีเครือข่ายส่งข้าวไปขายยังพื้นที่จังหวัดอื่น ๆ แต่เนื่องจากกลุ่มผู้ผลิตข้าวมีหลาย ราย ทำให้เกิดการแข่งขันในเรื่องราคาและตลาด ทำให้เกิดส่วนแบ่งการตลาดในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น ดังนั้น การนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการเพิ่มช่องทางการจำหน่ายสินค้าผ่านระบบอินเทอร์เน็ต เช่น ระบบ พาณิชนียอิเล็กทรอนิกส์มาช่วยตั้งแต่การสั่งซื้อสินค้า ชำระเงินและการจัดส่ง จัดเก็บเป็นฐานข้อมูลการซื้อ สินค้า เพิ่มรายได้จากภายนอกจะนำไปสู่การสร้างงานให้กลุ่มวิสาหกิจอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงอุตสาหกรรม (2561). *Thailand 4.0*. สืบค้นจาก

http://www.oie.go.th/sites/default/files/attachments/industry_plan/thailandindustrydevelopmentstrategy4.0.pdf. [1 เมษายน 2563].

เกศแก้ว ประดิษฐ์.(2561).การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ข้าวกล้องพันธุ์ข้าวหอมกระดังงาที่มีผลต่อการตอบรับในเชิงพาณิชย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านบ่อหมอ อำเภอบางกล่ำ จังหวัดนราธิวาส. *วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์*, 10(2). หน้า 127-139.

คำนาย อภิปรัชญาสกุล. (2557). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับธุรกิจค้าปลีก*. กรุงเทพฯ:

โพกัสมีเดีย แอนด์ พับลิชชิง.

มยุรี ภาคกล้าเจียก. (2556). *บรรจุภัณฑ์สินค้าอุปโภคบริโภค*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์หทัยเอง.

- มยุรี ภาคลำเจียก. (2558). *รอบรู้บรรจุภัณฑ์*. กรุงเทพมหานคร: จินดาสาส์นการพิมพ์.
- สุนิษา มรรคเจริญ. (2553). *การประยุกต์ใช้เทคนิคการแปลงหน้าที่เชิงคุณภาพ สำหรับการออกแบบและพัฒนาบรรจุภัณฑ์อาหาร : กรณีศึกษาบรรจุภัณฑ์ซอสเพื่อการส่งออก*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุมาลี ทองรุ่งโรจน์. (2555). *การออกแบบบรรจุภัณฑ์*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อโรชา เทพรักษ์และปริญญณ์ แสงอรุณ. (2561). *การออกแบบกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์ข้าวสารไทยโดยนำเสนอภาพลักษณ์ของชาวนาไทย. การประชุมวิชาการสำหรับนักศึกษา ระดับชาติ ครั้งที่ ๒*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- Creswell, J. W., & Plano Clark, V. L. (2007). *Designing and Conducting Mixed Methods Research*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Kotler, P., & Keller, K. (2009). *Marketing management*. Upper Saddle River, NJ: Pearson Prentice Hall.
- Robertson, G. L. (2013). *Food packaging : Principles and practice (3rd ed.)*. Boca Raton, FL: CRC Press.